

CAROLU LINNÉ.

Notitia biografica-literaria.

Carlu de Linné, nascutu la Nussult in Smoland (Suedia) la a. 1707 erá fiulu unui preutu *) de satu fora avere, sisi petrecú teneretiele in mare seracia. Inse fiendu la scola in Wexiö, unde erá se se pregatésca la studie teologice, atata l'a trasu patim'a dela seriosele studie limbistice catra plante, catu intr'acelea ramase forte inapoi, si parentele lui desperandu selu vedia urmatoriu orecandu in deregatori'a sufletésca, déde pre fiu-sau celu, precum ise para, fara talente in man'a unui cismariu la invetiatura. Spre fortun'a lui, doctorulu de Wexiö, I. Rothmann, cunoscu mai bine aplecarile tenerului, si mentea lui susu nesuitoria, si prin a sa indemuare aduse pre parentelei la atata, catu-lu lasá se urmeze plearilorusi catra cunoscenti'a naturei, intru carele acelu barbatu bunu impartasindu carti botanice cerca al indrepta catra un studiu mai regulatu al imperatiei plantelor.

Asia Linné fú scapatu scientiei, si intru al doua-diecile anu al vietiei purcese la universitatea din Lund se invetie medicin'a, si scientiele naturale. In anulu urmatoriu 1728 inse se duse la Upsula, unde prin Olaus Celsius fú recomendatu betranului Rudbeck celu atunci de sieptedeci de ani, carelei incredenti'a luarea a mente preste gradin'a botanica, sii suferi folosenti'a cu bibliotec'a sa. Intre aceste impregiurari Linné facú asia mari progresuri in studie-si, catu inca intr'al 24. anu al vietiei 1731 scrise cartea „Hortus uplandicus“, si in celu urmatoriu prein intrevenirea aceluasi Celsu

si Ol. Rudbeck jun. fú tramisu de academi'a suedésca a scientieloru in Laponia, spre cercetarea productelor naturale acestoru tienuturi inaltu-nordice, ce inainte de Rudbeck celu teneru la a. 1695, si de atunci incoce neci un cercatoriu a naturei nu le au visitatu. Resultatele acestei memorabile catorii ce in mai pucinu de siése luni, dein Maiu pan' in Nov. 1832, o impleni, le facú cunoscuté inca intr'acelasi anu.

Curundu dupa intorcerea din Laponia lasá Upsula, si se duse la Fahlun, unde se ocupá cu meneralogia, si facú cunoscentia cu fi'a doctoriului de acolo Moräns, ce mai tardiu o luá de muere, si acést'ai dede inainte bani de drumu catre Holandia, unde se duse spre a si castigá graduarea de doctoratu. Dein Harderwyek, unde castigá pelari'a doctorésca in 1735, inca intru acelasi anu se duse la Leiden si Amstelodam, si prein midiulocirea renumitiloru Boerhave, si I. Burman se puse ingrigitoriu de avut'a gradina alui G. Clifford in Hartekamp. Aci petrecú elu doi ani, si intr'acést scurtu tempu numai pucinu de noue opuri dede afara, carele tote ajutara la intarirea renunelui seu pan'acum intemeiatu, si carele in parte cuprindeau principiile meritatorie, ce curundu dupa aceea devenira a fi nou temeiu a tota cunoscenti'a naturei. Dupa ce Linné intr'aceea si in Anglia petrecú pucinu tempu, se intorna dein Hollandia, prein Paris si Göttinga, in Suedia inapoi. Haller, carele in pucinulu tempu ce petrecú in Göttinga l'indrugi, vrú in scurtu dupa aceea sei lase scaunulu seu de profesura la universitate, ci scrisori'a, ce erá sei duca acésta inscientiare sosi pré tardiu, cà ce acum Linné constrinsu de impregiurari — si acceptase starea de doctoru de nae la flot'a suedésca. Recomendatu fiendu regelui de comitii Tessin si Höpken, curundu scapa elu de acésta uriciosá d rega

*) Asiadar nu fiulu unui gradinariu cum dienu multi, intre carii si Hetilap intr'un artic. al seu din anul trecut.

toria si la anulu 1729 cu titlu de botanicu regiu se denumi presedende academiei scientieloru dela Stockholm. In anulu urmatoriu intreprinse elu, dein comisiunea consiliului tierei, o calatoria catra Oeland, si Gothland, si dupa întorcere la a. 1741 castigà profesur'a de medicina, si anatomia la Upsula, ci o scimbà la anulu cu prof. Rosén, si luà pre sine profesur'a botanicei impreuna cu priveghiarea spre gradin'a botanica, care amendoue deregatorii in 39 de ani le portà spre laud'a sa nemuritoria, si spre folosulu scientieloru; de ora ce elu de atunci pan' cu pucini ani inainte de morte-i, ce se templà la a. 1778, scrise acelu lungu firu da carti botanice, ce-i facura numele nemuritoriu.

Linné fù celu de antaiu, carele impreunà intru un totu: Zoologi'a, Botanic'a, si Mineralogi'a. Elu se apleca a da definițiuni precise, ale lega intre sine pre intru o sistema chiara si firésca. Clasificarea dupa Sexu, ce ise ascrie uneori, fù mainainte intrebuintiata de Burkhart.

Cartile lui cele mai insemnate pentru studiulu Botanicei sunt:

Sistema naturae. Lugduni Batav. 1735. f.

Biblioteca botanica, ib. 1786, 8.

Genera plantarum, ib. 1737, 8; edit. nona, cur.

C. Sprengel, Gött. 1831, 2 voll.

Fundamenta botanicae. Amstel. 1738, 8. —

P. II. seu Classes plantarum seu sistema etc. Hallae M. 1747.

Sistema vegetabilium, ed. 16-a. Gött. 1828.

Species plantarum etc. Holmiae, 1753, 2 voll. etc. etc.

(Org. Lum.)

SUSPITIUNEA.

Suspitiunea, prepusulu, é temerea despre probitatea si sinceritatea ver-unei persóne, sau despre adeverulu ver-unui lucru, é o credintia nefolositoria insocita de óre-care indointia.

Suspitiunile, dice ingeniosulu cancellariu Bacon, sunt intre cugetele nóstre ce-su si vespereii (liliacii) intre passerile cari sbóra numai nóptea, in intunerecu. Sa nu ascultamu suspiciunile, sau cellu pucinu sa nu le credemu pré-currendu si fara cugetare; caci elle confundu spiritulu, allungu amicii, si ne impedece de a lucrà cu securitate in intreprinderile nóstre; elle revérse neintreruptu nuori preste imaginatiunea nóstra. Tirane alle amorii si confidentiei, elle facu regii crunti, bar-

batii uritiosi, femeile furióse, domnii nedrepti, ómenii buni insotiabili, si dispunu chiaru pre intellepti spre melancolia si indointia.

Acestu defectu vine mai multu din spiritu de catu din córde, si adese se stricóra si in suffletele animóse.

Enricu VII., regele Angliei, é unu formosu es-simplu pentru confirmarea acestui adeveru. Nici o persóna nu fù candu-va mai animósa, mai curagiósa, nici mai suspiciósa de catu acestu principe. Cu tóte aceste-à in unu spiritu asià tare suspitionile nu producu atatu reu; elle-su acceptate numai dupa ce se cercetéza probabilitatea lor; dara in spiritele timide essercita fórte mare putere, influenza.

Nimica nu face pe unu omu mai suspitosu de catu pucina scientia, pucina lumina. Asià dara cauta sa invetiarnu spre a ne arma contra acestui morbu; suspitionile-su nutrite de fumu, si crescu in intunerecu; dara ómenii nu-su angeri: fia-care tinde catra scopurile selle particulare, si fia-care é attentivu si nestemperatu despre ce-lu atinge de aprópe.

Cellu mai bunu mediu de a moderà diffidentia nóstra é a ne preparà remedie contra periceloru de cari ne credemu amenintati, ca si candu aru fi sa se intimple fara indointia, si totu de o data a nu ne predà suspitioniloru nóstre, pentru ca potu fi false si insiellatorie.

Suspitionile formate de insine su multu mai pucinu supperatorie de catu celle inspirate de reulu caracteriu, de reóa intentione a altor'a, si cellu mai bunu mediu de a scapà de labirintulu lor é a le arretà, a le marturisi cu sinceritate partii suspecte; caci asià descoperimu mai usioru adeverulu, si facemu mai circumspectu in viitoriu pre cellu care é suspectatu; dara sa ne ferimu de a usà acestu mediu cu anime basse; caci candu ómenii fare caracteriu se vedu de o data suspectati, apoi nu mai su fedeli. Italianii dicu sospetto licentia fede, ca si cumu suspitionea ar dimitte si ar allunga buna credintia; dara ar fi mai bine sa o rechiamé si sa o indetóresca a se arretà de facia. In fine cauta ca omulu sa se pórté catu se póte mai bine spre a nu casionà altor'a suspicioni; si spre ane esprime ca poetulu,

Il faut, pour mériter un solide estime,

S'exempter du soupçon aussi bien que du crime.

Cumu amu dice,

Cellu ce vrea ca sa merite stima solida, respectu, Sa se téma, ca de crime, sa nu devii suspectu.

REFLESSIUNEA.

Genulu omenescu e de multu, nici unu calculu nu ajunge spre a-i determiná inceputulu in cursulu istoricu. Nici acést'á nu se scie, catu timpu a petrecutu umanitatea iu starea de animalitate curatu, in stare de selbaticu; in sa fara indoire, ca voru fi trecutu multi anni pena candu va fi inceputu omulu a cugeta, a reflexa. Dar' din acellu minutu in care a inceputu a cugeta, a si trebuitu sa-si puie intrebarea: ce sunt tóte lucruri care me impregiura, de unde sunt, si spre ce scopu sunt?

Intrebarile acestea cautara cu incetulu sa duca pre omu la primirea unei cause supreme, de la care provinu tóte, prin care subsistu tóte, si care-si arrata puterea sa in tóte. Dara acésta causa care a creatu fiintie cu cugetare, cu voire, cu idei de dreptu si de nedreptu, trebue sa fia si ea insasi o fiintia cugetatóre, o fiintia libera, o fiintia drépta. De aici idéa despre unu Dzeu, creatoriu, tiitoriu si judecatoriu allu universulu, care e chiaru asià de vechia ca si cugetarea in capulu omenescu. De aici religionea genulu omenescu, care e mai vechia de catu speculationea filosofica. — Puterea divina, care se arrata in tóte lucrurile, facú pre Talete sa declare ca tóta natura e plina de Dzei, si facusse mai inainte de dinsulu, pre Omeru, sa popleze lumea cu divinitati.

Candu se arratara filosofii in lume, se puse intrebarea despre legatura intelligibila intre starea lucrurilor cea actuala, si causa loru cea primaria, intre accidentiele sensebile si substratulu loru cellu internu, intre producerea si productulu loru. Si cu modulu acést'á speculationea filosofica se desparti de Dogma religiósá, la a carei primire suntemu impinsi prin natura mintii, in sa nu nē contentéza in respectulu sciintiei.

La intrebarea despre substantia primitiva a lucrurilor materiale, Talete respunse, ca tóte s'au facutu din Apa; Anassimandru disse, ca nu din apa, ci din unu intermediariu intre aeru si apa, care e mai grossu de catu acél'a, si mai suptire de catu acést'á, si se intinde in infinitu. Anassimene in sa se declara pentru Aeru; Eraclitu pentru focu; Anasagora pentru parti infinitu de multe, dara assemene intre sene, pre care le numi omeomerii; Leucippu si Democritu pentru particelle infinitu de mici (atomi) care se misca in tóte laturile in spatíulu desiertu; Pitagora nu se

multiami cu unu substratu materialu, ci presuppusse numere, curatu ideale, cari sunt essentia lucrurilor, si sistema loru constituesce sistema univversulu. Senofane si Parmenide lassandu de o parte fenomenele celle multe si variabile, primira de adeverata numai Unitatea ce zace de temeiu tuturoru, si in locu de firea loru cea materiala, declarara de adeverata numai firea cea ideala. — Intrebarile se pussera in tóte modurile, si respunsuri la dinsele se cautassera in tóte unghiurile, cu tóte acestea nici unulu nu potú sa multiamésca pre cugetatori. De aci se nascú o incurcare fórté insemnata in istoria umanitatii, incurcare fatala si de mari consecentie. Multi pre langa cercetarile si occuparile cu causele secundarie, isi uitara de causa primaria, multi din incertitudinea cunnosciintiei transcendentale, conchisera la neputintia cunnosciintiei in genere, multi se folosira de confusionea inceputa, spre a face din albu negru si din negru albu, in genere spre a insella lumea. Candu Grecia (care intrasse mai profundu in aceste speculationi) se afla in starea acéstea, atunci se arreta Socrate in Atena.

SOCRATE.

Socrate se nascú in Atena pre la anulu 470 inainte de Christu, fiulu unui Lapidariu seracu, anume Sofroniscu si allu unei obstetrice (mósia), anume Fenarete. Ellu se form'a in contrastu cu frivolitatea si sofistica seclului seu, prin conversare cu ómeni si cu muieri cultivate (*εραίραι*), si prin meditare propria, si se facú unu intelleptu respectabilu, a carui viétia, in tóte relationile ei, ca omu si ca cetatianu, fu curatá imagine a frumósei umanitati innobilate prin moralitate. Socrate urmà chiemarii selle cellei interne care se anuntia dreptu missione divina in consciintia lui cea petrunsa de pietate fara ipocrisie, si-si consecra tóta viétia cercetariloru si invetiaturiloru morale, starruindu sa descepte sentimentulu de virtute in inimile concetatianiloru sei, si sa-i indrepteze catra adeveratulu scopu allu umanitatii. Fara a funda o scóla propria si a stabili o sistema filosofica, atrase la sene o multime de juni si de barbati prin demnitatea si umanitatea spiritulu seu, descepta unu sentimentu mai inaltu in multi, si forma unu numeru de ómeni mari din confidentii sei. Cu tóte acestea, isi facú si multi inimici, combatandu parerile celle false alle ómeniloru si respíndu apparentia cea insellatóre a sciintiei cellei imaginate cu care se gloria ei. Din partea acestora fu accusatu

ca strica pre juni, si ca nu crede in Dzeii cei sanctionati de statu, ci vrea sa introduca Dzei noi. Si fu judecatu de curtea Eliastiloru sa bea veninu. Socrate cu tote ca ar fi pututu sa scape de acestu suppliciu si inainte de judecata si dupa dinsa, daca ar fi vrutu numai putinu sa se abbata de la principiile selle, insa l'a sufferitu cu acea constantia cu care a viatu siépte-deci de ani, si a essitu bucurosu din acésta viétia, deplinu incredintiátu ca merge la alta mai buna, in anulu 400 inainte de Chr.

Socrate considerandu rezultatele speculationiloru desierte alle filosofiloru anteriori, si necuviintiele sofistiloru, isi propuse sa marginésca cercetarea spre obiectele ce se potu cunnósce, si cari sunt folositoare in viétia. — Misteriele naturei ni le a accoperitu Dzeitatea, si noi nu putem sa le cunóscemu, si déca le amu cunósce, inca nu ne aru fi de mare folosu pentru viétia, si de acea-à facemu mai bine sa le parasimu cercetarea. Cunoscintiele matematiche sunt frumóse, dar' deslegarea problematoru inalte diu Geometria si Astronomia, cari n'adducunici unu folosu in viétia, e de prisosu; elementele celle d'antaiu cari se potu applica la trebile vietiei, sunt indestullu pentru noi. — Virtutea singura se póte cunnósce de totu omulu prin o cugetare bine indreptata. Virtutea si fericitatea ce urméza dintr'insa sunt scopulu vietiei omenesci, de acea-à studiulu virtutii trebue cultivatu de totu omulu. Acéstea e intellectionea cea adeverata.

Pre Sofisti nu-i attaca de a dreptulu ca sa le respésca fumulu, ci prin intrebari ii dusse sa-si contradica ei insisi, si sa-si marturisésca nesciintia. — Ellu insusi dicea adesse ori, ca nu scie nimica, de catu numai atata, adeca, ca nu scie nimica; cu care vorbe se pare ca vrea mai multu sa confunde nesciintia celloru ce se gloria ca sciu tote (Ironia Socratica). — Adesse ori dicea, ca geniulu seu illu admonesce sa faca unu lucru sau sa nulu faca (Daemonium Socratis), prin care intiellegea sau presentimentulu naturalu care-lu are totu omulu, sau sentimentulu moralu.

In cursulu invetiaturii selle applica Socrate metodulu dialogicu, conducandu pre conversatori prin intrebari ca sa descopere ei acea-à ce voia ellu sa-i invetie, si constringandu-i in acestu modu sa rationeze si sa-si desvolteze ideile (Methodus Socratica). In acestu processu dicea adesse, ca ellu urméza metodulu maicii selle, care nu nascea ea insasi, ci ajutara pre altele ca sa nasca.

Aristotele dice: „ca dupa ce Pitagoreii cautara sa reduca conceptele ontologice si morale la proportioni numerale, si dupa ce Democritu, in unele puncte alle fisice selle, produsse óre-ce spre desvoltarea si determinarea conceptelor, Socrate fu cellu d'antaiu care prin inductione cauta sa dea definitiuni fisse; purcedindu de la desbaterea casuriloru particularie in cari se cunnoscu norme si regule de viétia, condusse la definitiuni generale despre conceptele morale, ca sa pronuntie intr'insele essentia cea immutabila a obiectelor, considerate de dinsulu. Prin acestea prepara Socrate lui Platone callea cercetariloru dialectice despre cunnoscintia essentiei lucrurilor, prin cugetare curata, separata de cunnoscintia fenomenelor prin experientia, despre reportulu intre ce e universalu si perdurabilu, si intre ce e individualu si mutabilu.

Puntele principale alle invetiaturei morale si religiose cellei desvoltate de Socrate sunt acestea:

1) Ordinea cea frumósa a lumii, armonia tutoru partiloru ei, si dispositionea loru dupa scopuri intellete, ne attestéza o fiintia pré-putinte, pré-intellépta si pré-buna dreptu creatoriu si guvernatoriu allu universalu si proveditoriu allu tutoru trebiloru omenesci.

2) Acésta fiintia, prin collucrarea mai multoru fiintie putinti, bune si intellete, ce ii sunt subordonate, domnesce preste acésta lume precumu domnesce suffletulu preste corpu.

3) Suffletulu omenescu e de natura divina, si prin urmare nemuritoriu, — viétia viitoare e o stare de retributione (respalire).

4) Omulu e datoriu asià dara sa onoreze pre Dzeu, cu atatu mai multu cu catu ellu-i inaintéza binele prin oracle (profetii) si alte semne.

5) Bunulu e totu una cu folositoriulu (cellu adeveratu); intellectionea e unitatea frumosului si a bunului (*καλοκαγαθία*), sau e coprinsulu tutoru virtutiloru, adeca allu pietatii, temperantiei, valentiei, si allu dreptatii, dintre care cea d'antaiu e cea mai de frunte.

6) Omulu e chiebatu spre asseminarea cu Dzeu, spre domnirea rationii preste indigientiele corpului si alle applecarii sensuale, spre cunnoscintia si essercitiulu virtutii, si spre fericitatea ce urméza dintr'insa.

ИТАЛІА ДНАИНТЕ ДЕ ДОМНІРЕА РОМАНИЛОРЪ.

Исторія Романіоръ е де фолосѣ, ва кіар де липсѣ тѣтроръ каріі дореск съ ажвнѣ ла знѣ градѣ де кзлѣрѣ маі днсемнатѣ; ма стѣділѣ пострѣ дн исторія романѣ пѣнѣ акѣм а фостѣ форте де-фептѣосѣ, центръкѣ днченеатѣ дела фавзла кѣ лѣпа, каре нѣтрі не чеі доі фраціі, ші дела алте фавзле кѣ Евандрѣ, Елотрѣ, Енеа ші кѣ алці ероі ші семізеі, не карі і-аѣ адѣсѣ скрііторіі гречешті дн Италія ка съ редіче Алѣа, Ардеа, Тивърѣлѣ, Падѣа ш а., ші съ-і днѣце не Италі днделепчѣне політѣкѣ ші реледізне, ка ші кѣм аченгіа арѣ оі фостѣ неште оміні кѣ тотѣлѣ сълѣватѣі днаинте де веніреа гречіоръ дн Италія, ші н'арѣ оі автѣ четѣдіі маі ніне регзлате, ші дѣмнезеі маі де оменіе декѣтѣ аі Гречіоръ, — аша поі днченеатѣ исторія Романіоръ дела фавзле, дн локѣ съ оітѣ днченѣтѣ а кѣноште стареа Италіеі чеа днаинте де редікареа Четѣдѣі romane, попореле еі, каре аѣ днпопоратѣ Рома, датенеле ачестора, реледізнеа, лімба, леціле ші форма гѣвернѣреі лорѣ, каре тоте ле-аѣ адоитатѣ Рома дн сінѣлѣ сеѣ, дн месѣрѣ маі таре о маі мікѣ, ші ші-а фѣкѣтѣ дн тоте о констѣтѣчѣізне кѣ леціі форте респѣнзеторіе ла скопѣлѣ еі де аші днтемеіа етернітатеа не рѣіна алторѣ рінді; нѣ ажѣце днсъ а шті кѣм днш сѣпѣсъ Рома тоте попореле італіче кѣ днчетѣлѣ, ма ажѣтѣ тѣлѣ съ кѣноштемѣ, прекѣтѣ съ поте ші леціле ѣсторѣ попоре, ка съ дндѣлеѣтемѣ ші съ пѣтемѣ предѣі челе Romane, че се зрзірѣ дѣнѣ форма констѣтѣчѣізнеі попорелорѣ съвѣзгате, съ кѣноштемѣ кѣ че мезілоче ші інстѣтѣчѣізнѣ ші-аѣ анѣратѣ ачестеа лівертатеа контра препѣтіндеі Романіоръ, че каѣсе аѣ днтродѣсѣ датіні нѣѣе ла ачесте попоре, каре апоі ле етерсерѣ тотѣ зрѣа де лівертате сѣпѣтѣ Авѣгѣстѣ: проблема ачеста, дн кѣтѣ штіѣ іо, нѣ о аѣ деслегатѣ нечі знѣ днѣдатѣ нѣнѣ а-кѣмѣ кѣ аѣтѣ ерѣдічѣізне ка Giuseppe Miceli дн картеа са днскрісѣ: *L'Italia avanti il dominio dei Romani*, ешітѣ ла лѣмінѣ маі днтѣі дн авѣлѣ 1810, апоі а дѣоа орѣ дн авѣлѣ 1821 дн Флоренда дн доі томі, а треіа орѣ дн Тѣрінѣ 1852 дн доі томі.

Партеа прітѣ кѣпрінде овіептеле зрѣтѣоаріе: Статѣлѣ локзіторі.лорѣ прімі аі Италіеі, каѣселе ші прогресѣлѣ фірескѣ ал чівілісѣчѣізнеі, стрѣнтѣра політѣкѣ а Италіеі; ідеа револѣчѣізнорѣ попорелорѣ пріме; фавзлеле днтродѣсе дн исторія Италіеі;

Италія векѣ ші діверселе еі нѣмірї; ставереміптеле сікзлілорѣ дн Италія, ресвелеле ші кѣдереа ѣтѣврїлорѣ, днѣзрѣсізнїле Пеласцілорѣ. Конфедерѣчѣізнеа прітѣ ші вічінде ле Лігѣрїлорѣ; деспре Оровї, Евганеї ші Венеці; тѣрїмеа ші кѣдереа Етрѣсчілорѣ, статѣлѣ морале алѣ Савїнілорѣ колоніа Пиченілорѣ; деспре Маціѣ ші попореле латїне: Рѣтѣлі, Екѣзі, Ернісчі ші Волсчі. Револѣчѣізнїле веки але Осчілорѣ, патріа Авѣрѣнчілорѣ, деспре Вестїні, Марѣчїні, Марші ші Пелїгнї; конфедерѣчѣізнеа днпералѣ а Самнілорѣ, вічінде ле попорелорѣ Кампаніеі; деспре Елотрїі, Конї ші Лѣканї; Іанїціа векѣ, веніреа Гречілорѣ дн Италія, Гречіа таре; гѣвернїлѣ ші леціле чівілі але Італілорѣ векї; реледізнеа, зсанѣеле, датїніле, агрїкѣлтѣра ші попорѣчѣізнеа, артеа ресвелікѣ, наегѣчѣізнеа, комерчїл, монета, арціле фрѣтѣосе, скола тѣсканїкѣ, ші лѣдіреа еі дн Италія; сістема арканѣ а днѣвѣдѣтѣмѣнтѣлѣ, філософіа етрѣсчілорѣ, стѣдіеле ші лігератѣра лорѣ; лімба чеа векѣ а Италіеі, ші дїферїтеле еі діаленте.

Партеа а дѣоа се днтінде асѣпра статѣлѣі морале ші політѣкѣ алѣ Италіеі не тѣмпѣлѣ кѣндѣ се днтемеіѣ Рома. Фѣндареа Ромеі; ресвелеле пріме але Савїнілорѣ ші але попорелорѣ вѣчїне; вічінде ле попорелорѣ латїне, етрѣсче, савїне дн релѣчѣізнїле лорѣ челе естерне кѣ Рома пѣнѣ ла алѣнгареа рецілорѣ; каѣселе ірѣнчїізнеі Галїлорѣ дн Италія; днчеркѣрїле попорелор етрѣсче, савїне ші латїне дн фавореа лѣі Таркѣнііѣ; днпрїнселе лѣі Порсена, вѣтѣліа дела локѣлѣ Рецілѣ; каѣса дрептѣлѣі латїнѣ, ресвелѣлѣ Волсчілорѣ сѣпѣтѣ дѣчеле Корїоланѣ; алеанда Ернічілорѣ, ресвелеле Екѣзілорѣ ші Волсчілорѣ, ровїна Етрѣсчілорѣ дн Кампанія, Рома кѣпрїнсѣ де Галї, днченѣтѣлѣ ресвелѣлѣі самнітїкѣ, сѣпѣнереа а тѣтѣ Кампанія; револѣчѣізнїле Гречїеі марї дела секлѣлѣ прїмѣ алѣ Ромеі пѣнѣ ла Алесандрѣ Молосѣлѣ; інстѣтѣтѣлѣ ші доптрїна лѣі Пітагора; нова соціетате політѣкѣ а Брѣділорѣ; стареа філософіеі, лігератѣреі ші а арцілорѣ дн Гречіа таре; евенемїнтеле релатїве ла ресвелѣлѣ самнітїкѣ дн кѣрѣѣ де 22 де ані; фантѣлѣ дела ѣврчїле каѣдіне; рѣіна Авсонїлорѣ, репоїреа ресвелѣлѣі тѣсканїкѣ: сѣмісізнеа Ернічілорѣ, Екѣзілорѣ; тѣрѣврѣрї дн Гречіа таре дн каѣса лѣі Агатокле; репоїреа ресвелѣлѣі самнітїкѣ, тішкѣрїле Лѣканїлорї, алеанда Самніцілорѣ, Тѣсканїлорѣ, ѣтѣврїлорѣ, Галїлорѣ контра Ромеі; препарамїнте ші ресвелеле сѣпѣцѣросе дн Самніѣ ші Тоскана; паче кѣ Самнідіі а патра ѡрѣ, редѣпчїізнеа де тотѣ а попорелорѣ Савїне, Тѣскане ші ѣтѣврїче; ресвелѣлѣ кѣ

Пиръ; сѣмисіѣна Самніділорѣ, Лсканілорѣ, Брѣділорѣ, Пиченілорѣ, Месапілорѣ, Салентинілорѣ; консідерѣчївї асѣпра тѣрїмеї Романе. Статѣлѣ політїкѣ шї дїгресїареа Італїеї пела фїнеа секлѣлї V., алаадїї латїнї шї італїчї, кондічїснеа колонелорѣ, тѣнїчїнелорѣ шї четѣділорѣ федерате; сїтѣчїснеа Італїеї сѣнтѣ ресвелѣлѣ дїнтѣ пѣнїческѣ. Сѣнѣпереа Сїчїліеї, Сардинїеї, Корсічеї, Мішкѣрїле дїнтѣ але Лігѣрїлорѣ, кѣчерїреа Галїеї чїсалпїне, сѣмисіѣнеа Бенедїлорѣ, ресвелѣлѣ пѣнїкѣ алѣ доїле, револѣчїснеа Італїеї їнферїорї; пѣое тѣмѣлте дїн Італїа чїсалпїнѣ, кѣчерїреа Лігѣрїеї шї лѣдіреа domїнїеї romane пѣлѣ ла Алїї; кѣсселе естерне шї ѳептеле вртате дїн дїноїтѣрїле дїтродѣсе дїн датїнеле, реледіснеа шї літератѣра Італїлорѣ векї дїтѣрѣ алѣ V. шї алѣ VII. секлѣ алѣ Romeї; опресіѣнеа поборелорѣ Італїеї прїн Romanї, препѣрѣшїнтеле шї конвенчїнїле поборелорѣ італїче спре алаанѣлѣ контра Romanїлорѣ; ресвелѣлѣ сочїале, евенемїнтеле, прїн каре тотѣ Італїа алѣ кѣштїгатѣ четѣлѣрїнѣ романѣ, вртѣрїле пѣсѣлте дїн ресвелѣлѣ сочїале шї дїн челе чївїалї; сѣнѣпереа де тотѣ а поборелорѣ алпїне сѣнтѣ їзбернїлѣ лѣї Авгѣстѣ. Конкѣлсїѣнеа шї фїнеа ачестеї опере.

Еакѣ матерїеле де каре норѣшеїте Г. Мікалі дїн історїа са, каре не дреїтате о їнѣскѣ класїкѣ атѣтѣ скрїїторїї італїанї кѣтѣ шї чеї стрїнї, пентрѣкѣ орї дїн каре парте не вомѣ вїта ла ачестѣ оперѣ, vedemѣ претѣгїнде зпѣ скрїїторїї кїаматѣ шї препаратѣ ла деслегареа проблемеї селе дѣпѣ грестатеа еї; де кѣлѣтѣлѣ ла деледїнда лѣї, кѣ каре алѣ адѣнатѣ, шї алѣ есаврїтѣ докѣментеле шї монѣшїнтеле челе пѣлте, дїтѣрѣ ачестѣ дїтѣрече не скрїїторїї цертанї, ѳрѣ кѣ жѣстедїа шї аѳвнїзїмеа жѣдекѣдеї се дїтѣрече кѣ Брїтанїї карї алѣ скрїсїѣ деспре лѣкѣрїле ачесте; ашореа кѣтѣрѣ патрїа са пѣ-лѣ ѳаче ка сѣ аскѣндѣ скѣдерїле поборелорѣ Італїеї селе, шї конѳесїсїнеа са реледіосѣ пѣ-ї дїтѣвекѣ фїлосѳоїа че-лѣ тѣлїлѣдѣче дїн тоте черѣтетѣрїле, пелї фїлосѳоїа пѣ-лѣ дїннедекѣ ка сѣ пѣ ревнїоскѣ дїнѳлїнѣ, каре о алѣ авѣтѣ дїн тоте темпѣрїле моментѣлѣ реледіосѣ дїн сортеа поборелорѣ італїче дїнченїлѣдела вртїреа стателорѣ челорѣ маї векї пѣлѣ ла кѣдереа лїверѣлѣдеї сѣнтѣ Авгѣстѣ; дїн тоте черѣтетѣрїле пѣрчедѣ кѣ о черѣлснелчїсне не кѣтѣ се поте пѣлѣ маї ашїтента дела зпѣ капѣ, каре шїтї пѣлте; шї дакѣ пѣ є пемїка маї ѳрѣшосѣ шї маї де стїматѣ дїтѣрѣлѣ скрїїторїї декѣтѣ о пѣтѣрѣндере проѳвнѣ а лѣкѣрїлорѣ дїнсодітѣ де о modestїѣ, каре кѣшоште, кѣ пѣ се

потѣ шїтї шї детермінѣа тоте, ачестѣ пропрїетателе лѣлѣдѣверѣ зпѣкѣ о аѳлѣтѣ дїн Г. Мікалі, фїїндѣлѣ елѣ де нїмїкѣ пѣ се ѳереште маї таре, де кѣтѣ де кѣтезареа ачеа ѳамїліарѣ зпорѣ скрїїторї, карїї жѣдекѣ кѣ темерїгате аподїптекѣ шї деспре лѣлѣ кѣрѣрїле ачелеа зпѣде ар дѣвеа сѣ се тѣлѣлѣлѣлѣ, отѣлѣ кѣ пролаверетатеа сѣлїлѣрѣ; ѳрѣ дакѣ-ї конѣ темпѣлѣтѣ картеа дїн реѳерїндѣ кѣтѣрѣ історїа Romanїлорѣ, є пропедезтїкѣ, каре, дѣпѣ жѣдекатѣ зпѣлѣ авторїтѣлї деє сѣ о лѣгѣ чїнеа дїнїпте де а дїтѣра дїн історїа Romanїлорѣ дѣпѣ кѣтѣ ачестѣ пї-аѣ рѣтѣасѣ скрїсїѣ де скрїїторїї латїнї.

Ма пентрѣ Romanїї аре їнтересе, шї мерїтѣлѣ партїкѣларе, пентрѣкѣ дескрїе датїнїле, шї ѳачѣ черѣтетѣрї асѣпра лїтѣвеї попорѣлорѣ італїче кѣтѣ ера дїнїпте де ѳвндареа Romeї деодатѣ кѣ пентрїле, шї морнїнтеле, каре саѣ десгронатѣ дїн маї пѣлте пѣрїдї але Італїеї, не десгронѣ о векїме дїнї де анї шї пї о пѣне дїнїпте ка сѣ о алѣтѣрѣшїлѣ кѣ темпѣлѣ постѣрѣ, історїкѣлѣ пѣ поте сѣ пѣ сѣлїлѣ о делентаре де челе маї поверї кѣндѣ шї vede, крескѣндѣ тесаврѣлѣ кѣношїтїнделорѣ тѣкарѣ кѣ зпѣ монѣментѣ, тѣкарѣ кѣ о дїнскрїпчїсне де треїтїї де анї; Romanѣлѣ се вѣкѣрѣ кѣндѣ vede дїкѣ дїн сателе сале ромѣншїтї вртѣ де ѣсанѣ шї кѣвїнте маї вѣтѣрїне де кѣтѣ лѣпоїа чееа че алѣ датѣ дїлѣ лѣї Romѣлѣ шї лѣї Remѣ, кїарѣ дїн зїлеле дїнператѣлѣ шї Dѣмнпезелѣї Сатѣрнї; ма картеа лѣї Мікалі пѣ не делентѣлѣ пѣлѣ, чї не шї дїнѣ вадѣ кѣтѣ есте де деплорандѣ стареа зпѣлѣ пѣчїнї, каре-шї пѣне сѣнтѣ кѣпѣтѣїѣ троѳееле маї марїлорѣ сеї шї дорте не морнїнтеле лорѣ пѣлѣ кѣндѣ алѣ пѣчїнїї прїверѣїазѣ шї лѣкѣрѣ шї понтеа. Чї сѣ черѣтетѣлѣ акѣтѣ зпѣлѣ саѣ дѣоє дїн морнїнтеле лѣї Мікалі, шї маї зпѣтѣ сѣ мерѣметѣ ла чїпѣлѣ сепѣлѣкѣрале, че се аѳлѣ ла комїтеле Стаѳѳа дїн Перѣлїа, каре аша-лѣ дескрїе Мікалі ла паѣ. 233: зпѣ рарѣ монѣментѣ сепѣлѣкѣрале, тѣїатѣ дїн челеї маї вѣлѣ стїлѣ тосканїкѣ, арагѣ лѣлїнатѣ дїтѣрѣ зпѣ шїлѣрѣ де 37 фїлѣлѣрѣ мїчї зелѣлѣ челеї аѳептѣосѣ, кѣ каре ста чеї де зпѣ сѣлїлѣ шї амїчїї дїн дїлѣрѣлѣ челорѣ че тѣрїа. Заче дїн патѣ о матронѣ лѣлїлѣдѣлѣ: маї пѣлте тѣлїерї стаї лѣлѣгѣ еа, зна дїнѣтѣрѣчеле і апронїѣ ла пентѣ зпѣ вѣїедѣлѣ пентрѣка сѣ-ї деє сѣрѣтареа чеа дїн вртѣ: зпѣ шерѣлѣ і сѣлїїне капѣлѣ сѣ о ажѣте ка сѣлѣ потѣ сѣрѣтѣ: ла пїчореле лептїчеї сѣ зпѣ тогатѣ, каре с'ар понтеа кѣде кѣ є зпѣ сачердоте. Треї фїлѣлѣрї алѣ лїтѣпѣлѣ, дїнстрѣлѣшїтѣ де реледісне, пропрїї Авгѣрїлорѣ шї арѣспїчїлорѣ. Маї тѣлїї астанїї се vede стѣлѣ

гндшнї пьрвлѣ дн сьннѣ de desperѣзіне шї de
целе; днпреціврѣ алте мьіерї шї вьрваді кьфьн-
даді дн целе таре се вьдѣ кьпрїншї кь препьр-
чїзnea знї сакрефеціѣ. Каре сченѣ фѣ вродатѣ,
стрїгѣ Мїкалі, маї мїшкьторїѣ шї маї делїкатѣ!
Ачестѣ кьлтѣ се vede конферматѣ de зртеле шї
васьле de чепьшѣ каре се афлѣ мьлцїме ne пь-
мьштвлѣ Тосканѣ шї дн тота Італіа, de vnde се
кьшоште, кь кьтѣ релецізне асістеа вьтржнїї ла
днпропъчїзnea шї ла мїнзтеле челе дїн зрмѣ але
челорѣ че тречеа дїн віадѣ. Пьрїнциї пострї цїнеа
дьторїѣ сьнтѣ ачееа че пентрѣ пої ́ е пьмаї о
черемонїе дешартѣ. Реснепта морцїї лорѣ, шї-ї
петречеа кь целе пїетось, і опора кь донзрї, ле
речїта лавделе*), ́рѣ пої, карї атѣтѣ ne льздьмѣ
кь сьнтетѣ сьмцїторї, пѣ сьнтетѣ печї тькарѣ
станї, пентрѣкѣ ne ферїмѣ ка сѣ пѣ-ї vedemѣ кьндѣ
морѣ, саѣ фьцїмѣ дн адїнсѣ de локзрїле, каре ne
потѣ дештента трїста меморїѣ.

Тотѣ дн том. I., пац. 175, дескрїе ne локзїто-
рїї Калаврїеї дн тїпвлѣ зрмьторїѣ: дакѣ овсер-
вьмѣ, зїче, кь лзаре амїнте, афлѣмѣ дн тотѣ Іта-
ліа днферїорѣ мьлтѣ асѣтьнаре днпре зсїї векї
шї днтрѣ датїнїле понорьлїї de асѣзїї. Мьїерїле
кьндьсе кь ванї ка сѣ пьлжтѣ ne чеї морцїї се кь-
поскѣ вшорѣ дн вьтржнеле калаврезе челе че се
кьптѣ, адекѣ каре-сѣ кіамате ка сѣ петрѣкѣ ла
моршжтѣ кь цемете шї кь кьнтече ne чеї тре-
кьцїї дїн віедѣ. Фьспералїле лорѣ сьнтѣ регьлате шї
акьтѣ кь черїмонїї рїгоросе de целе кьмѣ ера ре-
гьлате орекьндѣ ла ачеле поноре.“

Datїna de a се кьпта дьнѣ морѣ се афлѣ шї
ла Ромѣнїї дїн Dacia. Донтореле Басїлїѣ Понѣ аѣ
скрїсѣ о дїсертѣчїзне дн лїмба латїнѣ: de func-
tїbus Romanorum. Пькатѣ кь п'а tradsc'o чїнева
ромьнеште; се маї цїне днкѣ ne ла знеле сате
ромьнештї шї datїna de a пьрта дїн тьнѣ дн
тьнѣ кофа саѣ ола de вїнѣ сьнтѣ кьптѣрї саѣ пре-
дїкѣ ла днпропъчїзне, каре се vede а пѣ фї алта,
декьтѣ datїna ачееа каре о опрескѣ стрїнсѣ Leges
duodecim tabularum, vnde зїче, кь днтрѣ алте пе-
кьвїїнде се опреште шї omnis circumrotatїo, пьнѣ
кьндѣ цїне днпропъчїзnea; дьнѣ днпропъчїзне ро-
мьнїї факѣ котьндареа мортвлїї, шї дьнѣ ачееа
дїн кьндѣ дн кьндѣ і маї челеврезѣ меморїа кь
no m e n e.

Мїкалі зїче, кь Етрѣсчїї днсетна прогресїзnea

пзмерїлорѣ кь пеште чїфре, каре се vedѣ тьїате
дн мьлте петре маї алесѣ пентрѣ а днсетна анїї
вїецеї, атарї сьнтѣ: I., II., III., III., A., X., Y., C.
сеттеле ачесте ле-аѣ лзатѣ Romanїї дела Етрѣсчї,
шї ромьнїї дїн пьрцїле Dacieї фьрѣ сѣ ле днведе
дн сколѣ, ле фолосескѣ шї асѣзїї, жьдечїї сате-
лорѣ кь чїфре de ачесте таїе ne пертече de алнѣ
пзмерьлѣ каселорѣ шї алѣ конпрївчїзнеї, каре
кьтѣ ́ дьторїѣ, шї кьтѣ а пьлїтїтѣ; маї днколо
зїче Мїкалі, кь Волсїнїесїї аѣ афлатѣ мореле, каре
се днторкѣ кь тьна, шї Кампанїї аѣ афлатѣ ста-
тера, каре о аѣ пьмїтѣ кампана дьнѣ пьтеле
лорѣ, Мїкалі пѣ спьне кь шї Кампанїї de асѣзїї
о ар пьмї кампана, ма Romanїї дїн Арделѣ о пѣ-
тескѣ кьтпнѣ шї акьтѣ, шї верьвлѣ кьт-
пнѣ ѣ есте таре зсатѣ дн лїмба пострѣ.

(Ва зрма.)

МїХѣ КОПІЛѣЛѣ.

Ла деалѣ Барват,
Не дрмьлѣ сьнат
Мерѣ хавлїнд
Мерѣ кїзїнд
Мїхѣ копїлаш,
Мьндрѣ Пьзнаш
Пьзнаш de кодрѣ,
Вьтѣжел de лотрѣ!
Дїн ковьз кьптѣнд,
Кодрїї дїстїерѣнд,
Дїн ковьз de oc
Че кьптѣ фьрѣмос.
Мерѣ чел воїнїк
Пе-зн тьргьшор мїк,
Пїн мезьл пондїї,
Пїн кодрѣл Хердїї...
Мьлт дї фьрнза деасѣ,
Ноаптеа 'нтзпекоеасѣ,
Шї калеа петроасѣ!
Дар кьнд се зрка
Шї тьргѣл кьлка,
Пеатра сьпльра...
Ноаптеа лзтїна
Ноаптеа ка зїоа!
Мерѣ, тьрї, мерѣ
Ш'зрта ле се штерѣ
Пїнтре фьрнзї кьзѣте
Не кьрѣрї пердѣте.

*) Деанга орѣчїзнїлорѣ фьспералї ера маї векї дн Італіа
декьтѣ дн Греція. Dionys. V. 17. Cicero de Legib. 24.

Мерце тот мереѣ
 Воѣничелѣ меѣ,
 Din френзе покнинд,
 Кодриѣ веки трезинд
 Ши мереѣ грѣинд :
 „Хаѣ, мѣргѣле, хаѣ
 „Пе коастѣ де плаѣѣ,
 „Че ланиѣ тѣ дръмѣл
 „Ш' апѣчи колникѣл?
 „Орѣ зѣоа те 'ндеаѣсѣ,
 „Орѣ шаоа те-апасѣ
 „Де дѣчи аша греѣ
 „Трѣпѣшорѣл меѣ?
 „— Zѣоа нѣ тѣ 'ндеаѣсѣ
 „Шаоа нѣ т'апасѣ;
 „Дар че тѣ лндеаѣсѣ
 „Ши тѣ тот апасѣ,
 „Кѣ с'аѣинѣ пе-аѣчи
 „Патрѣ зечѣ ми чѣнчѣ,
 „Чѣнчѣ зечѣ фѣр' чѣнчѣ
 ;De хаѣдѣчи воѣничи!
 „Воѣничеѣ левинѣ
 „Дѣши де ла пѣринѣ
 „Де кѣнд ера миѣ!
 „Шапѣкѣ се гѣсѣскѣ
 „Ши венкетѣскѣ
 „Ла Валеа адѣнкѣ,
 „Ла тѣке де стѣнкѣ,
 „Ла дес пѣлѣгинишѣ,
 „Мѣрѣнт алѣнишѣ.
 „Ла тасѣ де пеатрѣ
 „Дн патрѣ крѣпатѣ,
 „Кѣ сѣртѣ легатѣ,
 „Кѣ слоѣе сѣпатѣ
 „Кѣ слоѣе де карте
 „Кѣ азр сѣфлате!
 „Еар ла тасѣ шаде,
 „Гата сѣ те праде,
 „Ланѣш Ѣнгрѣан,
 „Бѣтрѣн ходотан
 „Кѣ варѣа свѣрѣитѣ,
 „Де реле 'нѣкѣтѣ,
 „Пѣн' дн врѣѣ лѣнѣитѣ,
 „Кѣ врѣѣ 'нѣлѣитѣ.
 „Ел, тѣри, кѣ'ти арѣ
 „Сѣвиѣ лѣчиѣоаре,

„Дѣрѣ гѣнѣитѣ,
 „Иниѣ-оѣлѣитѣ;
 „Ши маѣ арѣ ѣнкѣ,
 „Ла тѣке де стѣнкѣ,
 „Воѣничеѣ левинѣ
 „Дѣши де ла пѣринѣ
 „Де кѣнд ера миѣ;
 „Тот Ѣнгрѣ воѣничи,
 „Флѣкѣтѣ вѣнѣ де тѣлѣ,
 „Воѣничи скѣрѣнѣ де вѣлѣ,
 „Воѣничи грѣни дн чеафѣ,
 „Воѣничи фѣр' де леафѣ!
 „Кѣ кѣѣере палте,
 „Кѣ козѣле лате
 „Лѣсате пе спате...
 „Еѣ те-ор азѣ,
 „Ла тѣне-ор еши,
 „Ла тѣне-ор сѣри,
 „Ши аѣар де тѣне!
 „Ши аѣар де миѣ!
 „— Хаѣ, мѣргѣле, хаѣ
 „Пе коастѣ де плаѣѣ.
 „Ласѣ колникѣл
 „Шапѣкѣ дръмѣл,
 „Кѣ'тѣ воѣникѣ Миѣл!
 „Кѣ ел сѣ пѣнѣ пасѣ;
 „Мѣргѣле, те ласѣ
 „Истор вѣаѣе грѣоасѣ
 „Грѣоасѣ ши вѣноасѣ;
 „Истѣи пѣнт лат
 „Лат ши 'нѣшѣрат;
 „Истѣи пѣлѣшел,
 „Тѣѣш де оѣел!
 Мѣргѣ, ка гѣндѣл,
 Ласѣ колникѣл
 Шапѣкѣ дръмѣл.
 Мерце ми се дѣче;
 Еар Миѣ'тѣ тот зѣче:
 „Хаѣ, мѣргѣле, хаѣ
 „Пе коастѣ де плаѣѣ,
 „Ла поѣанѣ грѣасѣ,
 „Дѣтѣвѣрѣвѣ фрѣтѣоасѣ
 „Кѣ еарѣ 'нѣверѣитѣ
 „Кѣ флѣорѣ днфлѣорѣтѣ.

(Ва зрѣа.)